Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложението за директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2000/60/ЕО за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите, Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им и Директива 2008/105/ЕО за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите

(COM(2022) 540 final — 2022/0344 (COD))

(2023/C 146/07)

Докладчик: **Arnaud SCHWARTZ**

Консултации	Европейския парламент, 19.1.2023 г.
	Съвета, 24.1.2023 г.
Правно основание	Член 192, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	Секция „Земеделие, развитие на селските райони, околна среда“
Приемане от секцията	3.2.2023 г.
Приемане на пленарно заседание	22.2.2023 г.
Пленарна сесия №	576
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	156/01/06

1. **Заключения и препоръки**

1.1. Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) силно подкрепя предложението на Европейската комисия за добавяне на редица ключови замърсители на водите към списъците на приоритетните вещества за повърхностните и подземните води, които ще бъдат използвани за оценка на химичното състояние съгласно Рамковата директива за водите. Държавите членки ще трябва да следят за наличието им във водата и да гарантират, че стандартите за качество не са надхвърлени. Предложението е закъсняло с няколко години и е добре дошъл опит за актуализиране на оценката на химичното състояние на водите.

1.2. ЕИСК посочва, че чистата вода е от основно значение за нашето общество и околната среда, както и за социално-икономическите дейности. Една стабилна рамка за опазване на водите, насочена към намаляване на замърсяването при източника, ще донесе ползи за екосистемите, ползвателите на вода за отдих и промишлеността и ще осигури чиста и достъпна питейна вода.

1.3. Въпреки че инициативата е свързана с разходи, например за пречистването на отпадъчните води, ЕИСК подчертава, че ползите, свързани с незамърсената вода, надвишават тези разходи, например чрез избягване на излагането на вредни химикали и по-малката нужда от пречистване, за да се постигнат стандартите за питейната вода. Променящите се модели на употреба на вредни вещества с цел намаляване на тяхното наличие във водата също могат да донесат съпътстващи ползи, като например намалена експозиция на вредни пестициди за работниците в хранително-вкусовия сектор.

1.4. Следва да се направи повече за здравето и безопасността на работното място. ЕИСК призовава за разработването на специфични насоки за отраслите, които използват вода с различни вещества в производствените процеси.

1.5. ЕИСК препоръчва на държавите членки да положат повече усилия, за да събират, организират и тълкуват данни за водите и да поставят нуждите от данни за околната среда на първо място сред своите приоритети. Важно е да се намалят забавянията на данните и да се осигурят специфични показатели във всички държави членки.

1.6. Над 60 % от европейските води все още не са в добро химично състояние съгласно Рамковата директива за водите ([1]), но това не дава пълна представа за проблема, тъй като при настоящата оценка не се вземат предвид въздействията на химическите смеси, които могат да възникнат дори когато замърсителите са налични в „безопасни“ нива. Следва да се положат повече усилия за оценка и наблюдение на въздействието на комбинираните вещества върху околната среда и човешкото здраве.

1.7. В европейските води все още има забранени пестициди. ЕИСК подчертава, че мерките за мониторинг, включително прекратяването на незаконната употреба и дерогациите, трябва да останат в сила в държавите членки, в които са открити прекомерни количества, дори ако тези вещества са били изведени от списъка като приоритетни вещества на равнището на ЕС.

1.8. Водата е жизненоважен, но все по-оскъден ресурс. Две трети от европейските граждани считат качеството и/или количеството на водата в своята страна за сериозен проблем ([2]). За успешното изпълнение на ЦУР 6 „Осигуряване на достъп до вода и канализация за всички“ и за избягване на бъдещи кризи тези опасения трябва да бъдат разгледани своевременно. Улесняването на достъпа до подходящи ресурси, оборудване и човешки ресурси следва да бъде приоритет за държавите членки наред с консолидирането на контролните институции и увеличаването на броя на контролните инспектори.

1.9. ЕИСК също призовава европейските институции да започнат да разглеждат водата като приоритет и да разработят „Син пакт на ЕС“: радикално усилие за предвиждане на нуждите, за запазване на водните ресурси и адекватно управление на свързаните с това предизвикателства чрез всеобхватна и координирана пътна карта, в която се определят амбициозни цели и действия, свързани с договорените етапни цели. През 2023 г. ЕИСК ще направи конкретни предложения за Син пакт на ЕС.

2. **Контекст**

2.1. Преразглеждането на списъците на замърсителите на повърхностните и подземните води, представени в предложението на Комисията за директива за изменение на Рамковата директива за водите (РДВ), Директивата относно стандартите за качество на околната среда (ДСКОС) и Директивата за подземните води (ДПВ), има за цел да се решат два основни проблема:

— Списъците на приоритетните вещества са непълни и остарели и не предлагат адекватна защита на екосистемите и човешкото здраве от рисковете, свързани със замърсяването на водите.

— Налице са големи различия в замърсителите и стандартите за качество, определени на национално равнище. Докладването на данни е обременяващо, тъй като не е адаптирано към съвременните технологии. Процедурата за преразглеждане на списъците с приоритетни вещества е прекалено дълга.

2.2. По отношение на повърхностните води, с преразглеждането се предлага да се добавят 24 отделни вещества (пестициди, фармацевтични продукти и промишлени химикали) и група от 24 перфлуороалкилирани и полифлуороалкилирани съединения (ПФАС), към списъка на приоритетните вещества за повърхностните води, както и да се измени стандартът за качество на околната среда (СКОС) за 16 вещества, които вече са включени в списъка, и да се премахнат четири вещества, за които се счита, че вече не представляват заплаха за целия ЕС. Освен това се въвежда прагова стойност за пестицидите в съответствие с разпоредбите за подпочвените води.

2.3. По отношение на подпочвените води се предлага в приложение I към ДПВ да бъде добавена група от 24 ПФАС, два антибиотика и редица метаболити на пестициди с прагове за целия ЕС. Освен това се въвежда прагова стойност за фармацевтичните продукти. В приложение II към ДПВ се добавя един фармацевтичен продукт, което означава, че държавите членки трябва да обмислят определянето на национален праг.

2.4. Комисията ще разработи методология за мониторинг на пластмасовите микрочастици и гените за антимикробна резистентност с цел те да бъдат включени в списъка като замърсители в бъдеще.

2.5. За да се подобри мониторингът на замърсителите на подземните води, процедурата за „списък за наблюдение“ стана задължителна за мониторинг на подземните води.

2.6. Стандартите за замърсителите, регулирани на равнище речен басейн, са хармонизирани и ще бъдат включени в оценката на химичното състояние.

([1]) Европейска агенция за околната среда (ЕЕА), Доклад № 7/2018, European waters: Assessment of status and pressures 2018 (Европейските води: оценка на състоянието и натиска 2018 г.).

([2]) Европейска асоциация по водите (EWA), Манифест за водата.

2.7. От държавите членки се изисква да извършват мониторинг на естрогенните вещества, като използват методи, основани на въздействието, за период от две години, успоредно с конвенционалния химичен мониторинг на три естрогенни вещества. Определението за стандарт за качество на околната среда в РДВ се изменя, за да се включат праговите стойности, основани на въздействието, използвани за мониторинг въз основа на въздействието.

3. **Общи коментари**

3.1. Над 20 години след приемането на Рамковата директива за водите замърсяването на водите продължава да бъде широко разпространен проблем в Европа с отрицателно въздействие върху водните организми, използването на вода за целите на отдиха и снабдяването с питейна вода. Също така то е повод за загриженост за селското стопанство и промишлеността. Две трети от повърхностните водни обекти и една четвърт от подземните водни обекти в Европа все още не са в добро химично състояние ([3]), но това се оценява само спрямо малка подгрупа замърсители и не отразява пълния обхват на замърсяването на водите.

3.2. Замърсяването на водите води до големи разходи за обществото, които се оценяват на 22 милиарда евро годишно, като се взема предвид само замърсяването с хранителни вещества ([4]). Въпреки че принципът „замърсителят плаща“ е залегнал в Договорите на ЕС, той все още не се прилага добре, което означава, че цената на замърсяването се поема до голяма степен от данъкоплатците ([5]). Излагането на хората и околната среда на вредни вещества е свързано с големи разходи, а възстановяването и пречистването на замърсена вода струва скъпо. Следователно всички усилия трябва да бъдат насочени към предотвратяване на замърсяването при източника.

3.3. Заплахата от въздействието на химически коктейл върху водните организми и човешкото здраве е добре признат проблем и недостатъците на настоящата рамка за мониторинг и докладване бяха един от ключовите въпроси, които текущото преразглеждане трябва да разреши. Би трябвало да се вземат предвид констатациите и препоръките на научната общност, например в рамките на проектите на ЕС SOLUTIONS и NORMAN.

3.4. Преразглеждането на списъците на замърсителите на повърхностните и подземните води би трябвало да се извършва съответно на всеки четири и шест години. Настоящото преразглеждане е закъсняло, тъй като последните преразглеждания бяха съответно през 2013 г. и 2014 г. за замърсителите на повърхностните и подземните води. Това означава, че новите приоритетни вещества ще бъдат само част от оценката на химичното състояние на плановете за управление на речните басейни от 4-ия цикъл, като предложената дата за привеждане в съответствие е 2033 г. Като се има предвид тежкото състояние на качеството на водите в Европа и фактът, че предложените вещества вече са доказали, че са източник на притеснение за водите в целия ЕС, ЕИСК настоятелно призовава за незабавно предприемане на мерки за намаляване на концентрацията на тези и други замърсители във всички води на ЕС. ЕС трябва да реагира по-бързо на научните познания относно замърсяването на водите и трябва да ги превърне в правни действия и решения. Достъпът до правосъдие по въпроси на околната среда също е от съществено значение, държавите членки и Европейският съюз следва да гарантират ефикасни и по-бързи съдебни и административни процедури ([6]).

3.5. ЕИСК подкрепя добавянето на нови замърсители към списъка на приоритетните вещества за повърхностните и подземните води. Списъците не само изискват от държавите членки да намалят изпускането на тези вещества в околната среда, но и да задействат мерки, предвидени в други директиви ([7]). Въпреки това, ако списъците не са актуални или са твърде къси, действията в областта на околната среда могат да бъдат ограничени. Също така голяма част от замърсителите са добавени като отделни вещества без да се отчита въздействието на химическите смеси.

3.6. ЕИСК приветства факта, че ПФАС са добавени като група от 24 вещества с прагова стойност за групата, както и въвеждането на прагова стойност за пестицидите в повърхностните води и прагова стойност за фармацевтичните продукти в подпочвените води. Въпреки че някои от тези прагови стойности може да са твърде високи, за да бъдат защитни, това е в съответствие с амбицията на Стратегията за устойчивост в областта на химикалите за регулиране на веществата като група. Такива прагови стойности обаче би трябвало да бъдат разработени и за други групи вещества, включително бисфеноли, пиретроиди и неоникотиноиди.

([3]) Европейска агенция за околната среда (ЕЕА), Доклад № 9/2021, Drivers of and pressures arising from selected key water management challenges: A European overview (Водещи фактори и натиск, свързан с определени ключови предизвикателства в областта на управлението на водните ресурси: европейски преглед).

([4]) Европейска комисия, Екологично данъчно облагане и други икономически инструменти: Интернализиране на разходите за околната среда с цел замърсителят да започне да плаща.

([5]) Европейска сметна палата, Специален доклад № 12/2021, Принципът „замърсителят плаща“ се прилага по непоследователен начин в политиките и действията на ЕС в областта на околната среда.

([6]) Становище на ЕИСК „Прилагане на Конвенцията от Орхус — Достъп до правосъдие по въпроси на околната среда“ (ОВ C 123, 9.4.2021 г., стр. 66).

([7]) Например, разрешенията по Регламента за продуктите за растителна защита (ПРЗ) трябва да бъдат преразгледани, ако химичното състояние съгласно Рамковата директива за водите е изложено на риск.

3.7. Въпреки че пестицидите са забранени, те могат да продължат да присъстват в околната среда, където представляват заплаха за водните организми и човешкото здраве било чрез законни изключения, незаконна употреба или защото веществото трудно се разгражда. По-голямата част от пестицидите, открити във водата в някои държави членки, не са разрешени, включително ДДТ, линдан, атразин и ендосулфан ([8]). От решаващо значение е наблюдението и усилията за намаляване на тяхното присъствие да продължат.

3.8. Предлага се също така член 16 от РДВ да бъде заличен на основание, че вече не е актуален. Това обаче е само частично вярно, тъй като заличаването би довело до премахване на 20-годишния срок за постепенното премахване на приоритетните опасни вещества. Задължението за постепенно премахване, една от основните цели на РДВ, подлежи на изпълнение само ако е свързано с ясен краен срок. Задължението за постепенно премахване до голяма степен вече е пренебрегнато съгласно действащата РДВ; колкото конкретността му намалява, толкова повече органи ще се опитват да го игнорират. Това би представлявало сериозна слабост.

3.9. Като се позовава на подхода „едно вещество, една оценка“ в рамките на стратегията за устойчивост в областта на химикалите, предложението възлага централна роля на Европейската агенция по химикали (ECHA) да поеме набор от отговорности от ГД „Околна среда“ и Съвместния изследователски център за идентифициране на замърсителите на водите и свързаните с тях стандарти за качество. Като се има предвид, че ECHA се занимава предимно с химикали, регулирани съгласно Регламента относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), който не включва пестициди и фармацевтични продукти, ЕИСК настоятелно призовава ECHA да укрепи своя (правен и технически) капацитет във връзка с фармацевтичните продукти и пестицидите, за да може да се справи с новите си задачи. ЕИСК препоръчва също така в този контекст ECHA да си сътрудничи с квалифицирани партньори, включително на регионално равнище, например университети и техните лаборатории.

3.10. Следва да се направи повече за здравето и безопасността на работното място, напр. в хранително-вкусовия сектор. Във връзка с това ЕИСК призовава за разработването на специфични насоки за отраслите, които използват вода с различни вещества в производствените процеси.

4. **Специфични бележки**

4.1. ЕИСК приветства факта, че данните от мониторинга и произтичащото от него състояние би трябвало да се предоставят на Европейската агенция за околна среда и на обществеността поне веднъж годишно, вместо на всеки шест години, както беше преди. Това ще даде по-актуална представа за състоянието на водите в Европа и за напредъка към постигане на целта на РДВ.

4.2. ЕИСК приветства разпоредбата за използване на основани на резултатите методи за мониторинг на естрогенните вещества. Това ще обхване въздействието на всички естрогенни вещества с подобни ефекти, а не само от трите естрогенни вещества, наблюдавани с помощта на конвенционални химически техники. Въпреки че включването на прагови стойности в определението за стандарт за качество на околната среда дава възможност за въвеждане на мониторинг въз основа на ефектите от въздействията на смесите в бъдещата оценка на химичното състояние, на Комисията би трябвало да бъде предоставено правомощието да предложи делегирани актове, с които да изисква по-нататъшно използване на мониторинг, основан на въздействието.

4.3. Стандартите за качество по отношение на глифозата са определени преди издаването на окончателното становище на Научния комитет по здравни, екологични и възникващи рискове (НКЗЕВР), без да се посочва, че те ще бъдат преразгледани след окончателното научно становище, което означава, че приносът на гражданското общество в консултацията по НКЗЕВР не е взет предвид. НКЗЕВР би трябвало да отчита и възгледите на гражданското общество ([9]) по това окончателно становище. Все още не е твърде късно, тъй като процесът за преразглеждане на стандартите за качество на околната среда (СКОС) във връзка с глифозата все още продължава, както се изисква от Рамковата директива за водите. И това би трябвало да послужи за основа на предложението на Комисията за установяване на прагови стойности в повърхностните води.

4.4. ЕИСК счита, че нито един отделен СКОС за пестицидите не би трябвало да бъде по-висок от предложения параметър за „общи пестициди“ (0,5 μg/L) ([10]). Поради това не би трябвало да се използват предложените СКОС за вътрешните повърхностни води, които не са източници на водочерпене на питейна вода (86,7 μg/L). Вместо това, въз основа на подхода на предпазливост, ЕИСК препоръчва предложените СКОС за повърхностните води, използвани за черпене на питейна вода (0,1 μg/L), да обхващат всички вътрешни повърхностни води. СКОС за „други повърхностни води“ би трябвало впоследствие да бъдат изменени на 0,01 μg/L, като се следва практиката за използване на един порядък по-ниски прагове за „други повърхностни води“ в сравнение с „вътрешни повърхностни води“.

([8]) PAN Europe and Ecologistas en Acción, Ríos hormonados: Contamination of Spanish Rivers with Pesticides (Замърсяване на испанските реки с пестициди).

([9]) Съвместен анализ, извършен от НПО на предложението на Комисията за преразгледан списък на приоритетните вещества за повърхностни и подземни води.

([10]) COM(2022) 540, приложение I.

4.5. Индивидуалният праг за пестициди в подпочвените води се основава на това, което е било възможно да се анализира с аналитични техники през 90-те години на миналия век ([11]). Оттогава е постигнат технически напредък и вече е възможно да се открият по-ниски концентрации. В повърхностните води вече са определени по-ниски прагови стойности за различни пестициди. ЕИСК изразява съжаление, че Комисията не е преразгледала индивидуалната прагова стойност за пестицидите при преразглеждането на замърсителите на повърхностните и подпочвените води. В подпочвените води се прилага произволно определен праг от 0,1 μg/L за продукти за растителна защита въз основа на аналитични техники. Понастоящем съществуват подобрени техники, които осигуряват научна информация, за да се установят прагове въз основа на действителния риск, свързан с различните вещества.

4.6. Налице е трайна липса на показатели за наблюдение на състоянието на подпочвените води, като например температурата, въпреки факта, че науката вече предоставя стабилно финансиране за установяване на съответните критерии. ЕИСК си задава въпроса защо Комисията не е включила такива подходящи критерии в своето предложение. Тези критерии би трябвало да бъдат добавени в приложение I към ДПВ в съответствие със съображение 20 и член 4, параграф 5 от ДПВ и да съответстват на исканията, свързани с подземните води в резолюцията на Европейския парламент относно прилагането на законодателството в областта на водите (17.12.2020 г.).

Брюксел, 22 февруари 2023 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

([11]) Вж. забележките от Европейската агенция по лекарствата, изложени в Насоките за оценка на рисковете за околната среда и човешкото здраве от ветеринарномедицински продукти в подпочвените води и от Европейската агенция за околна среда в техническия доклад 1/2020 относно пестицидите в европейските реки, езера и подземни води — оценка на данните.